

Rajalaatuinen: hyvän- ja pahanlaatuisen välissä

Vajaa viidesosa munasarjojen epiteliaalisista kasvaimista sijoittuu histologialtaan hyvänlaatuisen ja pahanlaatuisen väliin (Leminen ym. 2007). Tällaiset kasvaimet eivät invasoivasti stroomaan tai invaasio on vähäistä. Toisaalta noin kolmasosa niistä kylväytyy implanteina vatsakalvoon tai vatsapaitaan ja runsas kymmenesosa leviää munasarjasyövän tavoin. Solunsalpaajahoidon annetaan, jos potilaalla on invasiivisia implanttipesäkkeitä. Ennuste on munasarjasyöpöpotilaiden ennustetta parempi, mutta huonompi kuin yleisväestön ennuste.

Hyvän- ja pahanlaatuisen väliin sijoittuvat kasvaimet ovat olleet pulma paitsi diagnostiikan myös lääketieteen suomen kannalta. Ensimmäinen niitä käsitellyt Aikakauskirja Duodecimin kirjoitus oli otsikoitu alkuperäiskuvauksen (Taylor 1929) mukaisesti ”Semimalignit munasarjakasvaimet” (Purola 1963). Siinä maisteltiin myös suomenkielisiä vastineita ”raja-alueen tuumorit” ja ”epäilyttävät tuumorit”.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa eniten suosiota saavutti vähitellen termi ”borderline tumour”, joka alkoi vakiintua, kun tämä munasarjakasvainten ryhmä ja termi muun muassa hyväksyttiin 1970-luvun alussa Maailman terveysjärjestön kasvainluokitukseen. Aikakauskirjassa sitä käytettiin aluksi lainausmerkeissä (Jouppila 1992, Grénman ja Salmi 2002), mutta viime vuosina se on esiintynyt sellaisenaan esimerkiksi yhteyksissä ”Munasarjakasvaimet voivat olla hyvän- tai pahanlaatuisia tai ns. borderline-kasvaimia” (Heinonen 2009), ”Munasarjasyövän tai borderline-kasvaimen takia tehtävä leikkaus on edelleen yleisimmin laparotomia” (Pakarinen ja Tomás 2011) ja ”Jos munasarjakasvain on pahanlaatuisuudeltaan borderline-asteinen ja rajoittunut vain toiseen munasarjaan, voidaan harkita munasarjojen ja mahdollisten vatsakalvon implanttien poistoa” (Tinkanen 2011). Suomensuomen tyypin ”rajatapauksen tyyppinen kasvain” (Klemi ja Joensuu 1988) ja ”rajatapauskasvain” (Anttila ja Grénman 1997) eivät ole selittäneet lainamuotoa. Myös Lääketieteen termit -sanakirjassa borderline-kasvain on ollut päähakusana. Vastineeksi Termit tarjoaa semimalignin lisäksi mahdollisesti pahanlaatuista kasvainta.

Tarve nasevalle suomenkieliselle termille kuitenkin elää. Lääketieteen sanastolautakunta on käsitellyt asiaa Käypä hoito -toimittaja Piia Vuorelan pyynnöstä. Esillä olleista suomenkielisistä vastineista välimuotoisen kasvaimen katsottiin voivan sekaantua välimuotoisen epiteeliin kasvaimiin. Rajatapaus- tai rajatilakasvain ei taas välitä olennaista tietoa siitä, että ei tiedetä varmasti, onko kasvain pahanlaatuinen vai ei. Lautakunta päätyi suosittamaan termiä ”rajalaatuinen”. Se viittaa lautakunnan mielestä luontevasti borderline-termin rajakäsitteeseen ja toisaalta rinnastuu vakiintuneisiin termeihin hyvänlaatuinen ja pahanlaatuinen.

Rajalaatuinen sopii korvaamaan borderline-termin muissakin yhteyksissä, kun tarkoitetaan kasvainta, jonka pahanlaatuisuudesta ei tutkimus- tai hoitokäytännöllä ole varmuutta ja jota saatetaan siksi hoitaa vähemmän aggressiivisesti kuin kiistatonta syöpää. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi osa ruoansulatuskanavan stroomakasvaimista (GIST) ja umpirauhasten kasvaimista, joiden käyttäytyminen on vaikeasti ennustettavissa. ■

TERO KIVELÄ, professori, Lääketieteen sanastolautakunnan puheenjohtaja

JUHANI KELLOSALO, LKT, Lääketieteen termit -sanakirjan päätoimittaja

RIINA KLEMETTINEN, FM, Aikakauskirja Duodecimin kielentarkistaja

KIRJALLISUUTTA

- Anttila L, Grénman S. Hedelmättömyys ja munasarjasyöpä. Duodecim 1997;113:2285–9.
- Grénman S, Salmi T. Hormonihoidot ja munasarjasyöpä. Duodecim 2002;118:349–56.
- Heinonen PK. Gynekologiset kasvaimet. Duodecim 2009;125:1295–9.
- Jouppila P. Kaiku- ja dopplertutkimuksen mahdollisuudet munasarjasyövän toteamisessa ja seulonnassa. Duodecim 1992;108:541–6.
- Klemi PJ, Joensuu H. Onko DNA-aneuploidia pahanlaatuisen kasvaimen merkki? Duodecim 1988;104:504–9.
- Leminen A, Bützow R, Grénman S, ym. Munasarjasyöpä. Duodecim 2007;123:2339–40.
- Pakarinen P, Tomás E. Robotti gynekologisessa kirurgiassa. Duodecim 2011;127:1864–71.
- Purola E. Semimalignit munasarjakasvaimet. Duodecim 1963;1979:1934–8.
- Taylor HC Jr. Malignant and semimalignant tumours of the ovary. Surg Gynecol Obstet 1929;48:702–12.
- Tinkanen H. Hedelmällisyyden säilyttäminen syövän hoitojen yhteydessä. Duodecim 2011;127:480–5.